

Täysistunto

Tiistai 28.4.2020 klo 13.59—16.27

2. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulosottokaaren väliaikaisesta muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 44/2020 vp

Toimenpidealoite TPA 20/2020 vp

Valiokunnan mietintö LaVM 5/2020 vp

Toinen käsittely, ainoa käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Toiseen käsittelyyn ja ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Nyt voidaan toisessa käsittelyssä hyväksyä tai hylätä lakiehdotus, jonka sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. Lopuksi päätetään ai-noassa käsittelyssä toimenpidealoitteesta.

Keskustelu

14.35 **Sari Essayah kd:** Arvoisa puhemies! Tämäkin hallituksen esitys liittyy siihen, että yritysten tilanteissa ja yksityisten tilanteissa tämä epidemia aiheuttaa kohtuuttomuuksia ja ulosottomenettelyä halutaan keventää, rajoittaa ja myöskin täytäntöönpanoa lykätä. Toki tälläkin hetkellä, niin kuin valiokunta mietinnössään tuo esille, on mahdollista jo nykyisen ulosottokaaren säännöksillä arvioida esimerkiksi tämän soveltamisen kynnyistä ja sen ma-daltamista ja myöskin sitten vapaakuukausia. Mutta tässä esityksessä on haluttu nyt tuoda ihan lainsäädännön tasolle nimenomaan tästä koronatilanteesta johtuvat joustot, ja näillä muutoksilla on tarkoitus ohjata ulosoton ratkaisukäytäntöjä poikkeusolot vielä paremmin huomioon ottaviksi.

Ehkä ensimmäisenä nostaisin esille juuri tämän, että nykyisinkin ulosottokaari mahdol-listaa poikkeukselliset joustot, mutta tässä yhteydessä on haluttu tällä erityisesti lisätä hei-kentyneen maksukyvyyn perusteeksi tästä COVID-19-epidemiasta ja siitä johtuvista poik-keusoloista johtuvat väliaikaiset maksuvaikeudet. Elikkä nämä valiokunnassa on nostettu erityisenä kohteena esille.

Toinen kohta, mihin valiokunta on kiinnittänyt huomiota, ovat nämä vapaakuukaudet, joita voidaan antaa 53 §:ssä tarkoitettulla tavoin yhteensä enintään kolme vuosittain, ja vel-kojen suostumuksella vapaakuukausia voidaan myöntää vuodessa enintään kuusi. Tässä esityksessä kiinnitetään huomiota siihen, että ulosmittauksen on tullut jatkua yhtäjaksoi-sesti tai lähes yhtäjaksoisesti vähintään vuoden ajan, elikkä esityksessä ei ole ehdotettu muutoksia tältä osilta. Valiokunnassa on nostettu vielä esille se, että velalliselle voidaan antaa vapaakuukausia myös, jos hänelle on aiheutunut COVID-19-epidemiasta tai siitä johtuvista poikkeusoloista väliaikaisia maksuvaikeuksia, vaikka ulosmittaus ei ole jatku-nut yhtäjaksoisesti tai lähes yhtäjaksoisesti yhtä vuotta. Valiokunta on todennäköisesti täs-sä kohtaa kuullut asiantuntijoiden näkemyksiä aiheesta ja niitten pohjalta sitten päätynyt tähän esitykseensä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 63/2020 vp

Arvoisa puhemies! Nämä vapaakuukaudet, joita on aiheutunut epidemiasta johtuvista poikkeusoloista ja väliaikaisista maksuvaikeuksista, on syytä huomioda mutta kuitenkin niin, että tässä ei ikään kuin, niin kuin edellisessä esityksessä, tätä epidemiaa käytetä väärällä tavalla hyödyksi.

14.38 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Kansalaisten ylivelkaantuminen ei ole uusi asia, ja oikeusministeriö on viime elokuussa asettanut vuoden 2021 loppuun kestävän hankkeen, jolla halutaan pienentää kansalaisten ylivelkaantumisriskiä. Tämä hanke on tärkeä, mutta tässä koronakriisin aikana on tehtävä nopeampia väliaikaisia päätöksiä, jotta voidaan nopeasti auttaa koronaepidemian takia hätään joutuneita kansalaisia. Olen saanut henkilökohtaisesti näihin ulosottoihin liittyen useita huolestuneita yhteydenottoja, ja sen takia iloitsen siitä, että oikeusministeriössä on reagoitu tähän asiaan nopeasti. Haluan kiittää myös valiokuntaa siitä, että se käsitteli tämän lakiesityksen pikaisesti.

Tässä lakiesityksessä ulosottomenettelyä rajoitetaan ja täytäntöönpanoa lykätään, jotta koronaepidemiasta aiheutuvat vaikeudet voidaan paremmin ottaa huomioon ulosottomenettelyissä, ja näin kohtuuttomilta tilanteilta voidaan paremmin välttyä. Tällä tilapäisellä lailla halutaan siis ohjata ulosoton ratkaisukäytäntöjä poikkeusolot paremmin huomioon ottavaksi. Tärkeää on muun muassa se, että epidemiasta aiheutuva väliaikainen kyvyttömyys vastata velvoitteista ei johda välittömästi maksuhäiriömerkintään.

Kuten lakiesityksessäkin todetaan, nopea toipuminen poikkeuksellisesta tilanteesta on sekä velkojaan että velallisen etu. Ulosottolaitoksen työkuorma on pandemian aikana lisääntynyt, ja tämänkin lakiesitys varmasti lisää selvitettävien asioiden määrää, joten Ulosottolaitoksen lisääntyvästä resurssitarpeesta on myöskin pidettävä huolta. Toisaalta tämä laki voi mahdollistaa myös erilaisia tulkintakäytäntöjä, joten nyt on tärkeää järjestää toimijoille pikaista koulutusta ja tehdä selkeät soveltamisohjeet, jotta pystytään säilyttämään kansalaisten yhdenvertaisuus näissä tehtävissä päätöksissä.

Arvoisa puhemies! Monelle pienituloiselle henkilölle käynnissä oleva epidemia merkitsee erityisen vaikeita aikoja. Nyt on tärkeää, että kaikista kansalaisista pidetään huolta ja ymmärretään, mitä poikkeusolot merkitsevät pienituloisille ja taloudellisiin vaikeuksiin joutuneille ihmisille. Juuri tästä myöskin tässä lakiesityksessä on kysymys — siis ihmisten auttamisesta tämän akuutin kriisin yli.

14.40 Antero Laukkanen kd: Arvoisa herra puhemies! Tämä on toinen näistä poikkeuslaeista, joiden tarkoitus on helpottaa tavallisen kansalaisen elämää Suomessa. Tämä tulee suureen tarpeeseen, sillä ulosotossa olevien määrä tulee radikaalisti nousemaan tämän koronapandemian vuoksi. Valtakunnanvouti ajattelee ja pohtii, että tulee kymmeniätuhansia — ehkä 50 000—60 000 — uusia asiakkaita heille, ja arvelee jo nyt, että ulosotossa olevien asioiden määrä lähentelee 90-luvun laman määrää.

Tässä on ote Suomesta, Joensuusta: On kuusihenkinen perhe, jossa isä on joutunut lomautetuksi ja äiti on sairaanhoitaja. Hän oli Joensuussa yhteydessä voutiin ja halusi neuvotella maksukuukausista, vapaakuukausista, on hoitanut moitteettomasti asiansa, ja näin hän sanoi: ”Ulosotosta vastasivat, että minkäänlaisia vapautuksia ei saa tällä koronan varjolla. Lähetimme tälle ulosottomiehelle sitten tämän hallituksen esityksen sisällön, ja vastaus oli uudestaan: turha täällä on tulla koronan takia mitään vapaakuukausia vinkumaan.” Eli terveisiä sinne Joensuun ulosottotoimeen, siellä tuntuu olevan armotonta menoa: toi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 63/2020 vp

von, että tämä lakiesitys siellä nyt luetaan ja valtakunnanvoutikin ohjeistaa myös Joensuun ulosottotoimea, että nyt ei ole aika listiä ihmisiä, nyt on aika antaa ihmisille uusia alkuja.

Kun kerran meillä kaikilla on tämä yhteinen pyrkimys, että 90-luvun lama ja sen seuraukset eivät toistuisi, niin se vaatii meiltä kaikilta nyt joustoja, niin velallisilta kuin velkojilta, kaikilta. Se tarkoittaa myös sitä, että näille erityisesti jo ulosoton piirissä oleville, jotka taistelevat selviytymisestään ja yrittävät hoitaa asioitaan sitä kautta, myös ulosotto sisältää nämä armolliset, joustavat elementit. Ja niin kuin täällä oikeusministeri Henriksson sanoi, myös hän on yrittänyt viestittää, että nyt harkintaa niihin perintätoimiin, ja olen hänen kanssaan tässä samalla linjalla.

Mutta totean myös, että tämä esitys, vaikkakin on nyt hyvä, ei vielä ole riittävän radikaali, jotta voisimme kansalaisia tässä tilanteessa suojata, joten jälleen käännyin täältä oppositiosta hallituksen puoleen, että siellä seurataan huolellisesti, mitä ulosottotoimessa tapahtuu ja todella tuodaan vaikka pikatahtiin tähän jotain uusia elementtejä, jotka pakottavat myös ulosottotoimen ottamaan huomioon tämän erityistilanteen.

14.43 Leena Meri ps: Arvoisa puhemies! Tämä tosiaan auttaa ihmisten arkea ja ihmisiä selviytymään siellä laskupinojensa keskellä, ja kuten edustaja Laukkanen tuossa kertoi, vaikka ulosottolain tietyt säädökset joustaisivatkin jo tällä hetkellä, niin aina juuri siellä käytännön tilanteissa niitä ei osata tai muisteta käyttää.

Valiokunta teki muutoksia tänne, ja kiitän jälleen valiokuntaa ja asiantuntijoita siitä, että kiireessä saatiin tänne tärkeitä, tärkeitä muutoksia. Professori Linna toi esille juuri tämän, että jos ei lakivaliokunta olisi lisännyt tänne 52 §:ään uutta momenttia näistä vapaakuukausista siten, että ulosmittauksen ei olisi tarvinnut kestää vuotta tai lähes vuotta, niin sehän ei olisi koskenut juuri näitä ihmisiä, jotka tässä kriisin keskellä olivat. Tämä lisäys sinne tehtiin. Samoiten voimaantulosäännökseen tuli selkeä selvennys siitä, että tätä lakia sovelletaan myös vireillä oleviin asioihin, kun tämä laki päättyy 31.10. Taas jälleen kerran käytännön ohje. Siellä tuomioistuimet ja virkamiehet soveltavat lakeja, jos vain täältä eduskunnasta saadaan selkeä viesti. Todella paljon saan palautetta lain soveltajilta, että muistakaa ne voimaantulosäännökset, etteivät ne mene siellä sotkuun, koska sitten ollaan monesti pulassa.

Häädön osalta hallituksen esityksessä oli muutoksia siten, että henkilön muuttopäivää voidaan siirtää 2 kuukauden sijaan 4 kuukaudella, ja sitten häätöä hakevan suostumuksella 6 kuukaudesta 12 kuukauteen. Täällä oli vissiin al-Tae, joka häädön perään puhui, niin tässä nyt on vähän helpotusta. Toki täytyy vastapuolella miettiä, että jos siellä on maksamattomia vuokria ihan valtavasti ja lisäksi jotain häiriökäyttäytymistä tai asunnon tuhoamista, niin joudutaan punnitsemaan myös sitten sitä, varsinkin jos ajatellaan yksityistä ihmistä, hänen vuokra-asuntoaan, tai että hän on myynyt sen, jotta selviää omista veloistaan. Siellä on tämmöisiä tilanteita, mutta ymmärtääkseni kuulemisissa tuli esille, että tehdään yhteistyötä sitten myös sosiaalitoimen kanssa.

Valtakunnanvouti tosiaan kertoi kuulemisissa, että jo nyt hakemukset ulosoton rajoittamiseen ja muihin joustoihin ovat kaksinkertaistuneet normaalitilanteeseen verrattuna. Tästä syystä muistutimme siitä, että pitää olla resurssit kunnossa, ja tästä käytiin myös paljon keskustelua, ja Valtakunnanvoudinvirastosta kerrottiin, että he tekevät tätä koulutusta ja ohjeistusta, jotta kaikkialla olisi yhdenmukainen käytäntö ja näitä myös sovellettaisiin.

Tuosta henkilökohtaisesta konkurssista sen verran, että olettaisin, että se pystyttäisiin ratkaisemaan muuttamalla lakia velkajärjestelystä. Olettaisin, että monissa maissa, joissa

Pöytäkirjan asiakohta PTK 63/2020 vp

on henkilökohtainen konkurssi, niin siellä ei ole tällaista lakia velkajärjestelystä. Tästä toivoisin, että ministeriö toisi meille esityksiä. Jatkan seuraavassa puheenvuorossa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Pyrin muistuttamaan edustajia, että se yhden penkin turvaväli olisi hyvä pitää paikalla.

14.47 Ritva Elomaa ps: Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksiä on nyt tässä kaksi toisessa käsittelyssä: konkurssilakia ja sitten tätä ulosottoaarta käsittelevä.

Pidin oman puheeni jo ensimmäisessä käsittelyssä näistä hallituksen esityksistä ja kannatin niitä. Ne ovat hyviä esityksiä. Huomioitavaa on se, että tosiaan koronan aikana tulevat ongelmat jatkuvat myös sen jälkeen ulosotossa ja konkurssiasioissa, joten on tärkeää, että tulee näitä lakeja, jotka helpottavat ihmisten elämää myös tämän viruksen mentyä ohi.

Haluan ottaa esille nyt, kuten tässä on hyvin monien henkilöiden puheessa ollutkin, tämän 90-luvun laman. Meidän hallituksen varsinkin nuoret ministerit olivat silloin lapsia, kun tämä lama syntyi, ja nyt kun he ovat aikuisia ja päättävissä elimissä, niin toivon, että he paneutuvat todella tarkasti näihin asioihin ja niihin toimenpiteisiin, mitä silloin tapahtui, koska 90-luvun laman yhteydessä tämä laman jälkihoito meni pahasti pieleen ja köyhien määrä lisääntyi radikaalisti, ongelmat olivat valtavat. Jos nyt miettii hallituksia 90-luvun laman jälkeen, niin ovatko nämä hallitukset, mitkä ovat olleet, helpottaneet ihmisten elämää, niiden, jotka joutuivat kärsimään jopa epäoikeudenmukaisesti laman seurauksista ja näistä konkurssista ja ulosotoista? Olemmeko tehneet voitavamme ja parantaneet heidän elämäänsä? Vastaus on, että emme ole, ja siitä on kohta 30 vuotta.

Ja nyt tämä tilanne, mikä nyt on kehkeytymässä, niin kuin tässä ollaan kuultu, voi olla vielä pahempi. Nyt ei kannata sitten tehdä samoja virheitä, vaan ottaa opiksi siitä, mitä 90-luvun laman jälkeen on virheitä tehty, ja miettiä, kuinka jatkossa selviävät henkilöt, jotka joutuvat ulosottoon ja konkurssiin ja ovat silti tehneet kaikkensa, jotta pärjäisivät, ja yhteiskunta on saanut paljon heidän työstään ja veromarkoistaan apua. Siihen kannattaa nyt perehtyä. On meidän kaikkien etu, että tämä asia hoidetaan hyvin. Ja ei olla nyt sitten jälkiviisaita, vaan tässä kohtaa on vielä se mahdollisuus, että selvitetään nämä asiat ja saadaan hyvät ratkaisut.

Nämä hallitukset esitykset tässä peräkanaa ovat kannatettavia, mutta lisää tarvitaan.

14.50 Sheikki Laakso ps: Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys on oikeansuuntainen, mutta esimerkiksi edustaja Laukkanen toi tässä hyvin esiin Joensuun esimerkin. Tässä pikaisen on nyt vähän huono puoli siinä, että näitä vapaakuukausia on saanut tätä aikaisemminkin ulosotto myöntää kyllä ihan melkein oman tahdon mukaan. Ja tästä koko hallituksen esityksestä puuttuu nyt tavallaan se vähän vouteihin suuntautuva pakonomainen juttu, koska täytyy muistaa, että siellä on kuitenkin joskus jopa henkilökemioista johtuvia juttuja, minkä takia joku ei saa niitä tarvitsemiaan vapaakuukausia.

On kuitenkin sanomatta selvää, että nyt sinne tulee lisää asiakkaita. Siellä on ollut aikaisemmin asiakkaina sellaisia, jotka ovat sitten jollain tavalla pyristelleet. Nyt saattaa sitten puoliso esimerkiksi jäädä työttömäksi tai vastaavaa, ja sitä kun ei kuitenkaan kauheasti huomioida siinä kohtaa.

Aika monella kuitenkin tilanne on vielä se, että kierrätetään käytännössä katsoen kaikki ulosoton kautta. Eli on tavallaan sellaisia ihmisiä, jotka eivät pysty sillä rahamäärällä, mitä palkasta jää käyttöön, koskaan palaamaan takaisin ulos sieltä ulosotosta, koska se raha-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 63/2020 vp

määrä ei riitä koskaan sen ulosoton maksuihin ja kaikkiin muihin. Esimerkiksi tällä hetkelläkin todella, todella paljon ulosoton asiakkaista on siellä näiden elatusmaksujen vuoksi, koska ne menevät ensisijaisesti, ja sitten niissä käsittääkseni ei taida olla tällä hetkellä edes korkojakaan. Niin tilanne on se, että se kuormittaa jopa sitä ulosottoa turhanpäiten, koska tavallaan ne eivät pääse jaloilleen ja pois sieltä oravanpyörästä koskaan. Vaikka ilman koronaakin tämä olisi pirun hyvä tilanne ottaa se asia jossain vaiheessa esille ja yrittää saada joku, vaikka puolen vuodenkin maksuväli siihen, että sieltä saataisi sitä porukkaa pois, koska todellisuudessa se ulosotto tuntuu olevan nyt monellekin sellainen laskunmaksuautomaatti, kun ei ole mihinkään muuhun mahdollisuutta. Olisi hyvä ottaa vähän enemmän tästä. Ja tosiaan tässä kohtaa olisi kyllä ehdottomasti saatava niin, että se viesti ei ole, että täältä meiltäpäin sanotaan ulosottomiehille: koittakaa olla inhimillisempiä. Sen pitäisi olla enemmänkin velvoite: teidän pitää olla inhimillisempiä. — Kiitos.

14.53 Leena Meri ps: Arvoisa puhemies! Sanon vain tuon lauseen loppuun, joka tuossa jäi edellisellä kerralla pitämättä, koska ajattelin kuitenkin pitää näistä yhteisistä sovituista toiveista rotin, eli puhutaan se kolmisen minuuttia.

Elikkä tosiaan tästä henkilökohtaisesta konkurssista usein puhutaan. Katselin erästä artikkelia, jossa sitten oli tilanne, että Euroopassa, oli muistaakseni Ranska, nyt en muista sitä maata, niin siellä ei ollut erikseen tämmöistä lakia velkajärjestelystä, niin kuin meillä on. Ja voi olla, että se on jopa sama asia tietyllä tavalla heillä sisällöllisesti. En ole tehnyt oikeusvertailua siitä. Velkajärjestelylakia muokkaamalla me pääsisimme lähelle sitä tilannetta. Toki siinä on pidettävä tietysti se haaste, että jos on paljon rikosperusteisia ja hyvinkin tuoreita rikosperusteisia korvauksia, niin se on yksi asia, tai on muuten käyttäytynyt hyvin epärehellisesti siinä toiminnassa, niin totta kai pitää ottaa huomioon. Jos tulisi kymmeniä tuhansia jotakin rikosperusteisia korvauksia ja sitten hakisi jatkuvasti itsensä henkilökohtaiseen konkurssiin, niin eihän se niinkään voi tietenkään olla.

Ja yksi asia, mitä aina ajattelen, on se yksityishenkilö tai jotkut muutamat yksityishenkilöt, jos he ovat velkojia, että isommalle yritykselle se voi olla helpompaa, jos saa vain murto-osan velastaan maksujärjestelyohjelman vuoksi tai ei mitään, mutta yksityishenkilön osalta tietysti se on katastrofi myös hänen osaltaan. Toivoisin tietysti, että tästä tulisi — en tiedä, pitäisikö sitä joskus olla uusi ajankohtaiskeskustelu ulosottotilanteesta ja konkurssista ehkä ensi syksynä, nyt kun saadaan vähän kokemuksia tästä, ja siinä yhteydessä voisi keskustella, että mikä on henkilökohtainen konkurssi, mitä se on muissa maissa, eroaako se meillä laista velkajärjestelyistä hyvinkin paljon, vai puhummeko me itse asiassa tästä samasta asiasta, mutta eri termeillä, kun me puhumme koko ajan, että henkilökohtainen konkurssi, henkilökohtainen konkurssi, ja mitä se tarkoittaa. Miten esimerkiksi, kun monesti sanotaan, että Yhdysvalloissa se on mahdollista, niin tarkoittaako se sielläkin sitä, että voit päästä esimerkiksi rikosperustaisista korvauksista eroon pysyvästi nopealla aikataululla, vai pitääkö niiden olla kovinkin vanhoja? Mutta olen tietysti sitä mieltä, että meidän pitää etsiä keinoja sellaiseen, että jos ihminen on omaa syyttään joutunut kierteeseen sairauden tai muun vuoksi ja hänellä on ulosotossa kierrettä, eikä hän tunnu koskaan pääsevän jaloilleen. Tiedän tapauksia, että sitten löytyy jotain esteperusteita laista velkajärjestelystä, esimerkiksi se, että tilanne ei ole niin vakiintunut, jotta velkajärjestelyä voitaisi myöntää, että on esimerkiksi vaihtanut työpaikkoja. Tämmöisiä esteperusteita pitäisi hyljellä, koska ihmisen pitää voida päästä myös eroon niistä veloista. Ei se ole tarkoitus, että niitä lyhentää loppuikänsä ja aina juoksee ja yrittää saada sitä häntä kiinni, ja aina se vain

Pöytäkirjan asiakohta PTK 63/2020 vp

menee kauemmas. Mutta toivottavasti saadaan tästä lisää keskustelua, että mikä on henkilohtainen konkurssi ja mitä voitaisiin tehdä.

14.56 Mauri Peltokangas ps: Arvoisa puhemies! Tässä on käyty hyvää keskustelua, ja olen kiinnittänyt huomiota sellaiseen hienoon seikkaan, että löytyy empatiaa ja ajatuksia niille, jotka ovat taloudellisessa ahdingossa. Tällaisen kriisin keskellä se yleensä tarkoittaa sitä, että se ahdinko vielä siellä kotona voimistuu, ja nyt kun siellä vielä joudutaan olemaan neljän seinän sisällä, se menee potenssiin.

Hallituksen esitykset, niin tuo edellinen firmojen kohdalla helpotusta antava kuin sitten myöskin tämä, ovat erittäin hyviä sinällään. Tässä kohtaa ottaisin kyllä vielä esiin sellaisen asian — ja hallitukselle ihan tällaiseksi korvan taakse -vinkiksi — että voisi olla hyvä paikka nyt sitten samalla, kun näitä pohditaan, ajatella niitäkin asioita, että on aika härskiä, että yhteiskunnassamme, länsimaisessa hyvinvointiyhteiskunnassa, jossa on vähävaraisia, jotka ovat ulosotossa, noin kolmannes ulosottomiehen palkasta koostuu provisioista, jotka määräytyvät velalliselta perityn summan mukaan. Tämä kyllä voi mielestäni johtaa siihen, että harkinnanvaraisia joustoja annetaan velalliselle niukasti suurempien tulojen toivossa. Toivottavasti koskaan ei näin ole, mutta koska vain ihmiset tekevät sitäkin työtä, lähtisin kyllä siitä, että Suomessa ei ulosottoviranomaiselle, valtion virkamiehille, provisiota kenenkään omaisuuden ulosottamisesta tulisi maksaa.

Kuten sanottua, on hienoa, että nyt lähdetään tekemään tällaisia ratkaisuja, jotka helpottavat ongelmissa olevien ihmisten arkea, ja kannustan tekemään tällaisia väliaikaisia muutoksia kaikkiin mahdollisiin kohtiin, mitä nyt nopeasti saadaan. — Kiitos.

14.58 Ritva Elomaa ps: Arvoisa puhemies! Edustaja Laukkanen nosti esille Joensuun tapauksen, että siellä on perhe ja he eivät ole saaneet ulosottomiehen sympatioita, niin että saisi näitä vapaakuukausia tai ainakaan ei ole luvattu mitään helpotuksia. Minulla on ihan samoja kokemuksia pariltakin henkilöltä, jotka ovat ottaneet yhteyttä — myös perheellisiä — että ulosottomies oli heti sitten sanonut, että ei mitään mahdollisuuksia, että suunnitelma, mikä on aikaisemmin tehty, pitää, helpotuksia ei tule.

Kun oli ulosottokaaren eka käsittely, kysyin ministeri Henrikssonilta, miten ulosottomiehiä sitten ohjeistetaan. Hän sanoi, että ulosottomiehiä tullaan kouluttamaan ja heille annetaan sitten ohjeistusta tämän asian suhteen, mutta se jää kuitenkin heidän harkintaansa todennäköisesti. Ja aivan kuten edustaja Peltokangas tässä sanoi, se on nyt aika kriittinen, kysymysmerkkejä herättävä kysymys, jos ulosottomiehellä on provikkapalkka edes osaksi palkkaansa. Eli kyllä ulosottomiehellä pitäisi olla ihan normaali palkka, mikä hänelle kuuluu, mutta ei provikkapalkka, koska siinä joittenkin kohdalla voi tulla sitten kiusaus, ja jos henkilökemiat tosiaan eivät mene ihan yksiin, voi olla, että siinä tapahtuu jotain sellaista, mitä ei saisi. Myös tätä provikkapalkka-asiaa kysyin ministeri Henrikssonilta, mutta siihen minä en saanut vastausta. Mutta sitä pitäisi kyllä harkita.

Sitten vielä nostan 90-luvun lama-asian vielä sen verran esille, että Laura Huhtasaari presidentinvaalikampanjassaan nosti esille totuuskomissioryhmän ja sen, pitäisikö tutkia vielä, mitä silloin tapahtui ja ketkä ovat vastuullisia siitä, mitä jälkimmäin keja tuli ja miten ihmisiä kohdeltiin Suomessa silloin 90-luvun laman yhteydessä, kun tuli tämä pankkikriisijärjestelmä. Se ei ole saanut vastakaikua, ja olisi tärkeää tietysti tietää, ketkä tosiaan olivat ne vastuuhenkilöt silloin, ja saada heidät vastuuseen asioista. Mutta todennäköisesti se on

Pöytäkirjan asiakohta PTK 63/2020 vp

liian myöhäistä jo, koska aikaa on kulunut. Mutta niin kuin alleviivasin tuossa, me voimme nyt välttää kaikilta niiltä ongelmilta ja virheiltä, mitä silloin tehtiin.

15.01 Antero Laukkanen kd: Arvoisa herra puhemies! Kun täällä edustaja Meri pohti tätä yksityishenkilön velkajärjestelyasiaa ja mainitsi Yhdysvallat tässä, niin tosiaan Yhdysvalloissa tämä yksityishenkilön velka-armahduslaki on erittäin tiukka mutta armollinen, ja siinä ajatuksena on se, että yhteiskunnan kokonaisedun kannalta on järkevintä palauttaa ihminen kuluttavaksi osaksi yhteiskuntaa niin pian kuin mahdollista silloin, kun todetaan, että hänellä ei ole mahdollisuuksia selvittää niistä veloistaan. Suomessa yksityishenkilön velkajärjestely on ollut jo yli 20 vuotta voimassa, sitä on moneen kertaan tarkistettu, mutta alun perinkin yksityishenkilön velkajärjestelylaki oli sellainen, että siinä oli enemmän tällainen rankaisun tunne kuin että se olisi rohkaissut ihmistä uuteen alkuun ja yrittämiseen. Sitä on yritetty paikata monta kertaa, mutta siinä ei ole kovin hyvin onnistuttu. Ja uskonkin, että tämän koronapandemian seurauksena me joudumme näitä asioita tarkastelemaan uudessa valossa sen takia, että kyllä yhteiskunnan kuuluu luoda sellaisia polkuja tähän yhteiskuntaan, jotka antavat uusia alkuja ihmisille, jotka eivät ole jostain syystä onnistuneet.

Sitten ehkä vielä toteaisin näistä ulosottomiehistä: Heitä on hyvin monenlaisia, niin kuin meitä muitakin. Valitettavasti 90-luvun laman seurauksena itsellenikin osa yrityksistäni meni konkurssiin ja kaikki se, mitä olimme perheenä siihen saakka onnistuneet hankkimaan, sitten meiltä ulosmitattiin. Ja muistan, kun kaksi ulosottomiestä seisoi meidän olohuoneessamme ja nuorempi heistä sanoi vanhemmalle, että näethän sinä, ettei täällä ole enää mitään ulosmitattavaa, niin vanhempi katsoi ja opettavasti tuijotti nuorempaa ulosottomiestä ja totesi: kuule, kun täällä ollaan, niin nyt mitataan. Ja siinä näkyi se asennemaailma, ja se ero, joka voi olla. Minusta tätä pitäisi tarkemmin ohjeistaa, että tällaista asenteellisuutta ei saisi olla tuolla ulosottomiehen toiminnan sisällä. Toivoisin, että kun nyt tämä uusi väliaikaislaki tulee, niin tämä tuottaisi semmoiset selkeät ohjeet kaikkiin ulosottopiireihin sellaisella tavalla, että tällaista mielivaltaista käyttäytymistä ei voisi olla vaan se olisi oikeudenmukaista ja reilua ja aina ennemmin armollinen kuin rankaiseva.

15.04 Aki Lindén sd: Arvoisa puhemies! En ollut ajatellut käyttää tästä asiasta puheenvuoroa. Olen kuunnellut tarkasti hyvin asiallisia kollegoiden puheenvuoroja, jopa koskettavia puheenvuoroja. Mutta kun tässä tuli esille edustaja Elomaa puheessa tuo 90-luvun lama ja kun nyt itse edustan sellaista sukupolvea, että silloin olin työelämässä, olin Porin kaupungin terveydenhuollon johtajana, niin olen kuitenkin halukas lausumaan tässä nyt ääneen muutamia sellaisia asioita, mitä kenties voidaan sieltä oppia. Paljon oli sellaista, mikä tehtiin väärin.

Tilannehan oli sellainen, että esimerkiksi vientiteollisuudesta elävässä kaupungissa, jollainen Pori oli, työttömyys nousi 30 prosenttiin, eräissä kaupunginosissa 50 prosenttiin. Vastasin itse kaupungin terveydenhuollosta. Jouduin vuoden 92 budjetin tekemään kahdeksan kertaa yhden vuoden aikana pienemmäksi, kun kaupungintalolta tuli käsky, että nyt leikataan 5 prosenttia, nyt leikataan 3 prosenttia ja niin edelleen. Maanantaina kouluissa kului erittäin paljon ruokaa, koska monet lapset eivät viikonloppuna olleet saaneet riittävästi ruokaa kotona. Kirjastot pidettiin kuitenkin auki, koska oli erittäin tärkeätä, että ihmisillä oli esimerkiksi kulttuuriin pääsy, vaikka ei rahaa käytännössä ollut.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 63/2020 vp

Mutta jos ajatellaan, mitä niissä erittäin vaikeissa oloissa tehtiin sellaista, josta voisi oppia, niin tietyllä tavalla nytkin on noussut vahva yhteisöllisyys esille. Esimerkiksi kaupunkien — viittaaan esimerkiksi juuri Poriin tai Uuteenkaupunkiin, missä myös oli erittäin korkea työttömyys — lomautukset tehtiin kiertäviksi. Käytössä oli myös niin sanottu Rinteen malli, joka viittaa siis myöhemmin kansanedustajanakin toimineeseen Heikki Rinteeseen, joka oli ollut 80-luvulla Porin sosiaalisihtööri ja sittemmin Rauman työvoimatoimiston johtaja, ja vuoden 87 Lex Leppänen -lakiin, jolla ihmiset työllistettiin yhteiskunnan kustannuksella yksityisiin yrityksiin silloin, kun ansiosidonnainen 500:n päiväraha-kausi päättyi, ja tällä tavalla myös yksityisellä sektorilla saatiin niin kuin jaettua sitä työttömyyden kuormaa.

Sittemminhän tämä noin kolme vuotta kestänyt syvä lama alkoi hellittää, ja se voidaan tiivistää neljään asiaan, mitä siinä tapahtui: Meillä he, jotka olivat töissä, joutuivat maksamaan keskimäärin kymmenen prosenttiyksikköä korkeampaa veroastetta kuin olivat maksaneet aikaisemmin. Kuten silloinen pääministeri Esko Aho on kertonut, kaikki velka, mitä saatiin ulkomailta, lainattiin. Sitten tuli kilpailevia leikkauslistoja — oli Liisan listaa, oli myös Lipposen ensimmäisen hallituksen vuoden 95 leikkauslista. Sen lisäksi meillä tehtiin hyvin monia tällaisia uudistuksia.

Eli minun mielestäni kannattaa kriittisesti käydä läpi näitä 90-luvun alun kokemuksia. Sieltä löytyy myös asioita, joita me voimme nyt käyttää hyödyksi, joskin löytyvät nekin virheet, joita ei pidä nyt tehdä uudelleen.

15.07 Pia Kauma kok: Arvoisa puhemies! Haluaisin kommentoida hiukan tuohon edustaja Peltokankaan ja edustaja Elomaan nostamaan kysymykseen ulosottohenkilöiden tai ulosottomiesten palkkausjärjestelmistä.

Tämähän oli meillä lakivaliokunnassa jo viime kaudella käsittelyssä. Siinä esiin nousi se tietynlainen epäkohta, että ulosottomiesten palkkioista noin kolmasosa muodostui siitä, että he saivat provisiota siitä, kuinka paljon he siitä velasta saivat perittyä, ja usein tätä sitten asiantuntijakuulemisessa verrattiin muun muassa siihen tilanteeseen, saisivatko esimerkiksi poliisit provisiota sillä perusteella, kuinka paljon he määräävät sakkoja. Eli onko meidän yhteiskuntamme todella valmis siihen, että virkamiesmenettelynomaisesti saadaan provisiota tällaisesta tilanteesta, joka on hyvin epäedullinen niille henkilöille, joilta siinä ollaan perimässä.

Mutta tietenkin pitää myöskin muistaa se toinen osapuoli eli se velkoja, jolla on myöskin oikeus saada omat rahansa takaisin, tai ainakin merkittävä osa niistä, ja usein se on yksityishenkilö tai yritys, joka saattaa myöskin olla riippuvainen niistä tuloista, mitä sitten saadaan perittyä. Eli kun tätä järjestelmää uusitaan — ja sitä varmaan on tässä jo mietittykin, millä tavalla uudistetaan — niin kannattaa ottaa huomioon myöskin se, että ei voida siirtyä suoraan täysin kuukausipalkkaiseen järjestelmään, vaan pitää myöskin pystyä jollakin tavalla siitä hyvästä työstä, oikeudenmukaisen perimisen noudattamisesta ja tuloksellisuudesta, myöskin palkitsemaan, mikä se järjestelmä sitten onkaan. Mutta ihmisten johtaminen ei voi olla sellaista, että poukkoillaan ikään kuin johtamisjärjestelmästä toiseen, vaan täytyy myöskin miettiä motivointikeinoja, millä tavalla hyvät tulokset saadaan aikaan. Silloin kun me kuulumme lakivaliokunnassa henkilöitä, jotka tähän olivat perehtyneitä, niin kävi esiin, että jos tämä provisiojärjestelmä poistuu, niin sitten valtio myöskin menettää, koska iso osa näistä perittävistä tuloista on valtion ja julkisia maksuja, jolloin se

Pöytäkirjan asiakohta PTK 63/2020 vp

myöskin näkyy suoraan valtion kassassa. Eli täytyy olla sellainen palkkausjärjestelmä, joka kannustaa hyvää työhön jatkossa, mutta oikeudenmukaisella ja paremmalla tavalla.

15.09 Johannes Koskinen sd: Arvoisa puhemies! Keskustelussa on kiinnitetty huomiota näihin lukuisiin kohtiin, joissa ulosottomies tai Ulosottolaitos käyttää merkittävää valtaa päättäessään, miten peritään, keneltä, kenelle myönnetään vapaakuukausia, tai miten toteutetaan omaisuuden realisointia, pakkohuutokauppoja, ja voi satojentuhansien, miljoonienkin varallisuusarvoja siirtyä oikeudenmukaisemmin tai vähemmän oikeudenmukaisesti riippuen niistä päätöksistä, joita tehdään. Nyt on tärkeätä huomata, että tämä Ulosottolaitoksen kokonaisuudistus, mikä joulukuun alusta tulee kokonaisuutena voimaan, avaa mahdollisuuksia puuttua tällaisiin epäkohtiin tai kovin epäyhtenäiseen käytäntöön. Siinähan nyt sitten tämän yhtenä kokonaisuutena toimivan Ulosottolaitoksen puolella on monta keinoa käytettävissä, joilla voidaan yhdenmukaistaa ja myöskin tämän velallisen kannalta oikeudenmukaisesti tehdä yhdensuuntaisia toimintalinjoja. Valtakunnanvoudinvirastolla on käytössään: koulutus ensinnäkin tietysti, yhdenmukaistetaan ohjeistuksia, on sisäiset tarkastukset, ja tämmönen kontrolli tulee varsinkin, kun on valtakunnallinen automatisoitu järjestelmä, tulee kaiken aikaa tämmöistä seurantatietoa, miten toimitaan eri alueilla. Sitte ovat kantelut, niille pitää järjestää tämmöinen kevyt malli, jolla saa sitten ylemmän tason tarkastettavaksi, jos tilanne näyttää, että sorsitaan jotakin velallista tai toista suositaan, ja sitten tietysti valitustiet, jotka ovat virallisempaa oikeusturvaa. Näitä pitää käyttää ja nyt vaatia, että tätä momentumia käytetään hyväksi, että tämä Ulosottolaitoksen kokonaistilanne kohenee kansalaisten oikeusturvan kannalta. Se on varmasti suositeltavaa, että samassa yhteydessä myös tämä palkkausjärjestelmä uusittaisiin. Siellä voi olla jotain suoritukseen liittyvää kannustuspakkauksen tyypeistä, mutta näin mittava ei ole mitenkään perusteltua. Nykyisinhän, kun se tulee pitkälti sen mukaan, minkälainen paikkakunta on, miten siellä ne atk-järjestelmät pyöriivät. Siinä se niin kuin henkilökohtainen osuus ei välttämättä ole mitenkään merkitsevä siihen, minkälaiset tulot sieltä kertyvät itse kunkin tilille. Tämä on myös tämän kannalta momentum, että nyt se muutos tehdään.

Velkajärjestelyn osalta on ihan oikein kiinnitetty huomiota, että tämä koko paketti, mikä 2000-luvun alussa tehtiin, velkajärjestelylaki, ulosoton enimmäiskesto, velkojen vanhentuminen ja sitten korkosovittelun mahdollistaminen, vastaavat hyvin niitä järjestelyitä, joista joissakin maissa puhutaan henkilökohtaisen konkurssin nimellä.

15.12 Leena Meri ps: Arvoisa puhemies! Vielä tuosta halusin ottaa kommentin, kun edustaja Laukkanen puhui tästä Yhdysvaltojen tilanteesta, ja jotenkin vastasitte aivan kuin minä olisin samaa mieltä siitä, että jokaisen tulee voida aloittaa elämässään alusta ja pitäisi voida olla tiukka ja armollinen. Olen siitä aivan samaa mieltä. Halusin vain pohdiskella siitä, että mikä on se oikea työkalu, jolla tähän voitaisiin nopeammin vastata. Ja kun nyt olen joskus tuomioistuimessa notaariaikoinani velkajärjestelyjä vahvistanut, mutta en enää kaikkea muista, niin kävin täältä lainsäädännöstä katsomassa, niin siellähän on tosiaan mahdollisuus nytenkin vahvistaa näin, että jotain velkaa ei makseta lainkaan ja sitten tulee tämä maksuohjelma, joka on enimmillään tai muistaakseni viisi vuotta, jota voidaan sitten tietyissä tapauksissa jatkaa, ja se on niin kuin haaste. Siellä on todella tiukat ne, mitä siinä sen jälkeen saa muuttuneissa olosuhteissa tienata. Sitte se taas laskeskellaan uudestaan ja väänslätään ja ränkslätään, se ei ole kovin kannustava. Ymmärrän, että jos on joku äkkirikastuminen, että tulee vaikka Eurojackpotissa 90 miljoonaa, niin voi ehkä olla kohtuullis-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 63/2020 vp

ta, että se palautetaan. Mutta voisi vähän niin kuin esimerkiksi sinne puoleen, koska se on mahdollista. Toisaalta ymmärrän sen, että siinä on joku suoja-aika, että okei, sinä pääset kaikista veloistasi, mutta jos nyt tapahtuu sinulle äkkirikastuminen todellakin, niin että nyt jotain sitten velkojatkin saavat, kun siellä on aina joku, se ei ole kukaan kasvoton möhkäle. Siellä on aina jonkun rahat siellä toisellakin puolella.

Jos tällaisia asioita täältä velkajärjestelyistä, tämä lisäsuodatusvelvollisuuden 35 a § on niin monimutkainen, että kyllä siellä varmaan käräjäoikeuden tuomareilla on tekemistä, kun näitä kaikkia sitten käy läpi. Ja sehän on kovin byrokraattinen, siinä on valtava iso kuulemiskierros. Muistan, että kaikkia piti kuulla ja tutkia viran puolesta kaikenlaisia perusteita ja perustella niitä sitten suuntaan ja toiseen, että ehkä tästä voisi kevyemmän tehdä. Mutta ehdottomasti olen sitä mieltä, että ihmisten ei pidä elää niin sanotussa velkavankeudessa koko ikäänsä toivonsa menettäneenä.

15.15 Mauri Peltokangas ps: Arvoisa puhemies! Sen verran vielä tähän ulosottomiesten ja kihlakunnanvoutien palkkaussysteemiin mainitsen, että tokihan miehen ja naisen työstään palkkio pitää saada, mutta jos me ajatellaan keskivertopalkkausta esimerkiksi kihlakunnanvoudilla, niin taisi olla tuosta nopeasti katsottuna Suomen keskiarvo 4 000:sta 7 800 euroon kuukaudessa, ja sitten taas ulosottomiehen palkkiot pyörivät tuolla viidentonnin kantturoissa keskiarvoltaan Suomessa, joka sisältää tämän noin yhden kolmasosan provisio-osuuden. Sitten on hyvä mainita, että ulosottomiehen perintäpalkkio kasvaa esimerkiksi silloin kun ulosottoon joutunut suorittaa automaattisen kuukausimaksun, eli tähän nyt ei hirveästi aktiivisuutta sitten tarvita, ja raha kilahtaa kivasti tilille. Ulosottomiesten esimiehinä toimiville kihlakunnanvoudeille maksetaan sitten toimituspalkkioita muun muassa ulosmitatun omaisuuden myynnistä.

Eli tässä on tällainen kyllä päähkinä purtavaksi, että meneekö tämä kansalaisten oikeudentajuun. Peltokankaan oikeudentajuun tällainen järjestelmä ei sovi, varsinkaan silloin kun tämä sattuu ja kolahtaa vähävaraiseen, usein jopa sellaisestakin tilanteesta, mitä itse ei ole aiheuttanut itselleen eikä perheelleen.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 44/2020 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi. Eduskunta yhtyi valiokunnan ehdotukseen toimenpidealoitteen hylkäämisestä. Asian käsittely päättyi.